

BOZÓ AMBRUS KÁROLY, MÓRA FERENC: KULTÚRFÖLÉNY CÍMŰ ÍRÁSÁNAK IHLETŐJE¹

BOZÓ AMBRUS KÁROLY CSALÁDJÁ EGY RÉSZÉVEL A HÍRESSÉ VÁLT TANYA ELŐTT

(Mindszent, VI. ker. 15., Szentesi út 14,7 km-énél).

[Balról Emília (*1918), Sándor (*1901), Szilágyi Veronka, a mama (*1880),

Károly (*1870), Sándor felesége Hevesi Márta (*1908)]

(Fotó: Lőcsey Árpád, 120x165 mm, 1930.)

Ki volt ez a mindszenti halandó?

- Akinek Dikó ragadványnevű Ferenc nagyapja (*1801) egy tősgyökeres mindszenti, Bozó, nagyanyja Ambrus lány, édesapja pedig Pál (*1842) volt, aki az első Bozó Ambrus vezetéknévű a családban.
- Aki a 19 fős kisbirtokos családban öt testvérrel szocializálódott. Egy kisbirtokos családban nem volt mellékes, hogy hány fiúgyermek nő fel a családban. Neki két öccse volt: Pál (*1881) és Ferenc (*1883). Ők hárman készültek fel arra, hogy a 60 holdas kisbirtokot együtt, korszerűen és közös gépparkkal műveljék meg egy új, szebb és igazságosabb században.
- Aki 1893-as sorozásakor megtudta, hogy Mindszentről, Szegvárról, Derekegyházáról, Mágocsról, Tésfábiánról állított 143 újonc közül 9 (~6%) a Bozó nemzetség tagja.
- Aki a monarchia idejében Bécsben volt testőr, aki saját szemével látta az uralkodó párt, és amit tudott, felszívott a császárváros kultúrájából.
- Aki 1910-ben benzinmotoros cséplőgépet vásárolt Ganz és Tsa. Rt.-nél.
- Aki 1915-ben, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankon keresztül, Taskent közelében lévő fogolytáborban sínylődő Pál öccsének 150 koronát utalt át a család nevében. Öccse öt évvel a *Rigai egyezmény* [2] megkötése előtt, 1916-ban távozik az élők sorából. Ugyanebben az évben háziipari szövőtanfolyam indítására tesz javaslatot a főszolgabírónál.
- Aki a háborús restriktció, a háború fokozódó termék igénye, az 1918-as kormányrendelet hatására a földreformról és a többtermelésről cikkezik a *Mindszenti Hírlap* 1919. évi február 9-i és március 16-i számában. Igazi mérlegelő pragmatista, aki szociológus vénájából fakadó gondolatokat fejt ki.
- Akit és Ferenc öccsét – a román csapatok mindszenti kivonulása után (1920. március 2.) – az alig egy éve született, és megközelítően 300 tagos gazdakör vezetősége kommunista szervezőnek titulált.

Így aztán nem lehet csodálkozni azon, hogy öccsével két hónapon keresztül a szegedi Csillag börtön ablakán át nézi a csillagokat, majd megfigyelés alatt áll egészen addig, amíg ártatlanságuk nem bizonyosodik be.

- Akinek földje alatt feküdt az a bizonyos avar temető, amely 1921-ben került napvilágra, és mondhatni, hogy nagyvilági hír kerekedett belőle.

- Aki 1923-ban Dr. Szakács József országgyűlési képviselő segítségét kéri szőlő és gyümölcs ültetvény kialakítása ügyében. (Erre a célra – elképzelése szerint – 600 □-es parcellákat kellene osztani az uradalmi földből.)

- Aki a Képviselő-testület 1925. évi decemberi ülésén növendék gulya tartására hívja fel a testület figyelmét. Elképzelése szerint erre a célra a Kurca-rét lenne alkalmas. 1930-ban a Kurca-réten már 60–70 borjú legelt, ennek ellenére a vállalkozás elhalt.

- Akinek Bozó-tanya, Albrecht-tanya, Bozó Mindszent néven futó régészeti lelőhelye Erisz almájaként gurult be a szegedi és a szentesi múzeum, illetve Móra Ferenc és Csallány Gábor igazgatók közé. Hősünk földkitermelés közben elvégezte a leletmentést, és beruccant a bronzokkal Szegedre, Móra Ferenchez. A vízzel elgurult az alma. A visszagurításra 1930-ban került sor.

Móra Ferenc a következőképpen idézi hősünket, helyezi piedesztálra a *Kultúrfölény* című írásában:

"<Tessék elhagyni, kérem, nem várok én ezért pénzt, akármilyen szegényember vagyok is. Tudom én azt, hogy ebben az országban mindenre van pénz, csak kultúrára nincs.>

... csak kiírom a nevét – ugye nem emelik érte az adóját, se képviselőt nem csinálnak belőle? Bozó Ambrus Károlynak hívják azt a mindszenti parasztot, akit én azóta se láttam, mégse felejttem el soha a nevét. ... De azért nekem nagyobb öröm volt ő, mintha az Attila hármaskoporsóját hengergette volna elém. Ez a mindszenti paraszt az én szememben élő bizonyosság volt rá, hogy igenis, van magyar kultúrfölény."

- Aki a *Magyarság* képes beszámolójának köszönhetően, 1925. szeptember 3-án keltezett levelet kapott Sümegről,

Bozó Pál nyugalmazott tábornoktól, akitől később megtudta, hogy a Bozó nemzetség provanszáli eredetű. Nevük eredeti írása pedig: Boseau.

- Aki az ásatás megtekintői között több illusztris személyiséggel ismerkedett meg. Többek között találkozott Albrecht főherceggel, ifjú Andrássy Gyulával, Bánffy Miklóssal, a Képzőművészeti Tanács elnökével, a japán Imaoka Dzsúicsiróval [3], Keglevich Györggyel és az indiai Sir Modival is.

- Akit az 1926-ban alakult Külterületi Gazdasági Olvasókör 63 fős tagsága az elhunyt ügyvezető elnök (Bozó Ambrus Ferenc) helyére választ 1929-ben. A kör könyvtármánya 101 kötetes volt. Járatták a *Pesti Hírlapot*, a *Vásárhelyi Reggeli Újságot*, a *Magyar Rónát*; kollektíven szereztek be a gépekhez és a világításhoz szükséges petróleumot; vaskályhát és magválogatót vásároltak közös használatra. A pénzügyi helyzetük jobbítása érdekében nyolc jótékonyági bált rendeztek.

- Aki 1927. január 15-én [4] Imaoka Dzsúicsiró úrnak a következő sorokat is írja:

„Abban a kevés örömben, ami az elmúlt évben bennünket ért, első helyen áll Nagyságodnak az Öreg Modi professzorral tett látogatása, amelyről nincsen olyan nap, hogy az én jó édesapám meg ne emlékezne. Különösen érdekli az, hogy ugyan hazaért-e már Bombaybe, és hogy egészségben van-e? Ha terhére nem lenne Nagyságodnak, nagyon szépen felkérném, hogy legyen szíves megírni a Modi professzor úr címét. Szeretnénk neki írni. Megküldeném neki az én édesapám üdvözlését.”

- Aki ugyanebben az évben az orosházi Matula Józseftől 2400 pengőért egy Fordson traktort vásárol. A traktort szántáson kívül cséplőgép meghajtására is használta. A családi fáma szerint, általában a saját földjének a megművelését hagyta utoljára. Nyolc év múlva (1935), mindezeket eladja 80 q búzáért Berkecz György szegvári lakosnak.

- Aki a Sümegen élő, Bozó család eredetét kutató Bozó Pál tábornokhoz intézett 10 oldalas levelében a következőket írja 1928-ban:

„Szóval találtam Bozó családokat Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Szentesen, Csongrádon, Szegváron, Csanyteleken, Kisteleken, Mágocson, Sövényházán, Kunszentmártonon, de mindenütt csak kisebb számban 5-10 családot, egyedül Tömörkényen vannak nagyobb számmal 20–25 család, de ez a község 1894-ig egy községet képezett Mindszennel. Itt Mindszenten 92 családot sikerült megállapítanom, akik önálló háztartást visznek.”

- Aki több kisbirtokos nevében kölcson íránt érdeklődik a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézeténél (1929).

- A mindszentieket sokat foglalkoztatta a magyarul anyanyelvi szinten beszélő japán látogató, Imaoka Dzsúicsiró. A helyi pletykaguruk szerint a ferde szemű Imaoka nem nézte ferde szemmel a szépséges Szilágyi Máriát, akivel még szemkontaktuson túl is jutott. Ha Máriával nem is levelezett, de hősünk hagyatékában talált fogalmazványok szerint, hősünkkel igen.

- Akinek közreműködésének köszönhetően készültek el Lőcsey Ádám Mindszent jelesebb helyeit bemutató fotói. A fényképek a Duna-Tisza-közi Mezőgazdasági Kamara (Kecskemét) tervezte album számára készültek.

Még ugyanebben az évben sikeresen reklamál a szegedi Gazdák Biztosító Szövetkezetnél tűzbiztosítási díj mérséklése ügyében!

- Akiről az 1938-ban megjelenő *Csongrád vármegye* monográfiában [6] a következőket olvashatjuk:

„Bozó Ambrus Károly (*1870 – szülei: Bozó Ambrus Pál és Dávid [7] Terézia) 24 holdon (6 hold bérlet!) folytat korszerű gazdálkodást. Foglalkozik haszonállat tenyésztéssel is. A községi képviselőtestület tagja, gazdaköri elnök, törvényhatósági bizottság tagja. Felesége: Szilágyi Veronika, gyerekei: Julianna (Radvánszky Ferencné), Veron (Szeri Józsefné), Sándor, Teréz (Bánfi Ferencné), Etel (Korom Istvánné) és Emília.”

- Aki Kurca-oldal és Alsó-Ludas lakóinak tanyai nótáriusa. Levelezik maga, családja és a tanyaiak érdekében.

- Aki 70 éves korában szenvedések közepette hunyt el, hiszen 1940-ben még nem tudták gyógyítani a carcinoma prostateat.

Domokos Tamás

Az eVásárhelyi Látóhatár 7. számában megjelent írás vágott változata. www.vasarhelyilatohtar.hu

KOGUTOWICZ KÁROLY GEOGRÁFUS
GRAFIKÁJA IMAOKÁRÓL⁵

Jegyzetek:

1 *Mindszent az irodalomban* cím alatt a következő mondatot találjuk a Wikipédiában: Mindszent az egyik helyszíne és ihletője Móra Ferenc *Kultúrfölény* című írásának. Jelen írás ezt a mondatot szeretné pontosítani. Horn Antalnén Radvánszky Valériának ez úton is megköszönöm, hogy nagypapja írásainak felhasználásához hozzájárult. Hálával tartozom Bozó Sándornak (*1931) és Vasné Domokos Máriának (*1943) közléseikért, értékes megjegyzéseikért.

2 Szovjet-magyar hadifogolycsere-tárgyalások a *Rigai egyezmény* megkötésével –1921. július 28. – érnek véget ([https://hu.wikipedia.org/...](https://hu.wikipedia.org/.../Szovjet-magyar_fogolycsere-akcio)/Szovjet-magyar_fogolycsere-akció).

3 Imaoka Dzsúicsiró (*1888,†1973) a Tokiói Idegennyelvű egyetemen német szakot véggez és franciát is tanul. Japánban ismerkedik meg Barátosi Balogh Benedekkel, aki az ajnu népet tanulmányozza, és elveti Japánban a turáni mozgalom csiráját. Balogh professzor hatására köt ki Magyarországon 1922-ben, és csak 1931 novemberében tér haza, mellén a III. osztályú magyar érdemkereszttel [Umemura Yuko (2006): *A Japán-tengertől a Duna-partig. Imaoka Dzsúicsiró életpályája a magyar-japán kapcsolatok tükrében*. Gondolat, Budapest, 1-180.].

4 Modi mindszent látogatását Bozó Ambrus Károly 1926-ra teszi.

5 Umemura Yuko (2006): *A Japán-tengertől a Duna-partig. Imaoka Dzsúicsiró életpályája a magyar-japán kapcsolatok tükrében*. Gondolat, Budapest, 15. képmelléklet.

6 Csikvári Antal szerk. 1938 *Csongrád vármegye*. Vármegyei szociográfiák Kiadóhivatala. Budapest, 54–56.

7 Helyesen Tábit!